

Recenzia

Nová botanická monografia: Kliment, J. (ed.) et al., 2008. Príroda Veľkej Fatry. Lišajníky, machorasty, cievnaté rastliny. Vydavateľstvo Univerzity Komenského, Bratislava. ISBN 978-80-223-2410-6.

Koncom roka 2008 potešil botanikov zrod hodnotnej monografie tematicky zameranej na floristické bohatstvo Veľkej Fatry, ktorá v národnom a medzinárodnom kontexte významne prispieva aj k poznaniu karpatskej flóry. Publikácia je kolektívne dielo základného výskumu, jej editorom je Ján Kliment. Iniciátormi jej vzniku boli vedci Botanickej záhrady Univerzity Komenského, pracovisko Blatnica (Dana Bernátová, Judita Kochjarová, Peter Kučera, Ján Obuch, Ján Topercer), na realizácii sa významne podieľali špecialisti z Botanického ústavu SAV (Daniel Dítě, Monika Janišová, Ivan Jarolímek, Anna Kubinská, Eva Lisická, Ivan Pišút, Mária Zaliberová), PríF UK (Katarína Mišíková), Výskumného ústavu vysokohorskej biológie (Rudolf Šoltés) a Slovenského národného múzea (Jana Uhlířová).

Formátom aj rozsahom veľká kniha (408 strán, formát A 4, 85 obrázkov, 2 apendixy) je členená na úvodnú kapitolu s niekoľkými všeobecnými časťami (história prírodovedného výskumu, charakteristika územia z geologického, klimatického, pôdneho a vegetačného, ochrannárskeho hľadiska) a z ďalších štyroch samostatných kapitol.

Rozsahom menšie sú kapitoly „Lišajníky“ (30 strán) a „Machorasty“ (46 strán). Je to pochopiteľné. Ich štúdium má síce spoločnú štartovaciu čiaru s cievnatými rastlinami – rok 1804, ale systematické štúdium sa datuje v podstate až od minulého storočia. O to väčší význam má zhrnutie a zaradenie výsledkov lichenologického a bryologického výskumu do monografie. Vo Veľkej Fatre sa zistilo 406 taxónov lišajníkov a 436 machorastov, čo predstavuje 26 %, resp. 48 % z ich celkovej diverzity v rámci Slovenska. Uvedené čísla spolu zo zisteným indexom ekologickej kontinuity (33) svedčia o výnimočnej kvalite územia z environmentálneho hľadiska.

V kapitole „Papraďorasty a semenné rastliny“ autori na 260 stranách textu uvádzajú stručnú informáciu o histórii výskumu cievnatých rastlín, metodiku práce, podrobnú a výstižnú floristicko-fytogeografickú charakteristiku a rozsiahly komentovaný zoznam taxónov v abecednom usporiadaní. Zoznam uvádza 1 639 taxónov, čo predstavuje až 35 % celoslovenskej flóry. Vznikol na základe kritického vyhodnotenia literárnych údajov (1 412 prameňov), využili sa tiež dokumentačné zdroje blatníckeho pracoviska Botanickej záhrady UK, oddelenia taxonómie vyšších rastlín a oddelenia geobotaniky BÚ SAV a tiež mnohé súkromné herbárové doklady (napr. herb. manželov Runkovičovcov). V závere kapitoly je rozsiahly zoznam použitej literatúry a dve samostatné prílohy. V prvej z nich sa uvádza prehľad taxónov významných z hľadiska ochrany prírody s údajmi o ich legislatívnej ochrane, hodnotení stavu ohrozenosti na Slovensku a tiež v rámci pohoria, údaje o hraničnom výskyte druhov na Slovensku a vôbec, exklávne a endemické prvky a iné. Do aktualizovaného regionálneho červeného zoznamu je zaradených 356 taxónov, z nich 303 je súčasťou celosvetového zoznamu. V druhej prílohe možno nájsť 167 alochtónnych taxónov, z toho 88 archeofytov, 23 invázijských neofytov a 47 taxónov neistého pôvodu. Je záslužné, že autori venovali osobitnú pozornosť aj národnému menoslovu.

Posledná kapitola prináša zoznam autorov s heslovitými biografickými údajmi, ktorí svojimi publikáciami, rukopismi, floristickými poznámkami alebo fytoecologickými zápismi prispeli k po-

pokračovanie na s. 40

pokračovanie zo s. 34

znaniu flóry a vegetácie Veľkej Fatry od začiatku 19. storočia po súčasnosť. Texty dopĺňajú dobové fotografie starších botanikov.

Kniha je veľmi precízne vypracovaná, dobre čitateľná, vďaka dôsledne uvádzaným vysvetlivkám a registrom sa v obrovskom množstve údajov ľahko orientuje. Drobných chýb a nedostatkov je v nej iba veľmi málo. Myslíme si, že napr. výpočet vegetačných jednotiek na strane 17–23 by sprehľadnilo zvýraznenie tried tučným písmom. Zrejme každému užívateľovi knihy bude ľúto, že si kvôli nekvalitnej tlači nemôže vychutnať obrázky krásnej prírody a rastlinstva Veľkej Fatry.

Na monografiu radi upozorňujeme širokú botanickú verejnosť, pretože je dobre využiteľná (pri evidencii stavu diverzity flóry SR, jej ohrozenosti a ochrany, pri tvorbe a novelizácii slovenského aj celosvetového červeného zoznamu ohrozených rastlín) a má značný spoločenský význam. Je bohatým zdrojom informácií o lišajníkoch, machorastoch, papraďorastoch a semenných rastlinách jedného z našich najkrajších pohorí. Uplatnenie nájde aj pri zostavovaní diel národného charakteru (napr. Flóra Slovenska, Národný atlas SR, Vegetačná mapa SR). Možno si ju zakúpiť v predajni skrípt Prírodovedeckej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave za 12 eur.

ANNA LACKOVIČOVÁ
KORNÉLIA GOLIAŠOVÁ